

Список використаних джерел:

1. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>.
2. Орехова І. С. До питання про визначення поняття державного контролю у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми: Юрид. література*, 2009. С. 384-389.
3. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

Лиходед Д. Ю.,

курсант

Навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для
підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Нагорна О. О.,

старший викладач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
старший лейтенант поліції

ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА В ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Питання об'єктивності, неупередженості та незаангажованості правосуддя є одним із критеріїв правової держави. Саме тому важливим є змога сторін під час судового процесу звернутися до суб'єкта судовоекспертної діяльності для встановлення даних та обставин справи за допомогою спеціальних знань, якими володіє відповідна особа.

Поряд з іншими судовими процесами призначення судової експертизи в господарському процесі має свої особливості. Так, відповідно до ст. 69 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК) [1] регламентується визначення експерта в господарському процесі, залучення судового експерта, його права та обов'язки та існує посилання на Закон України «Про судову експертизу» [2], що становить основу національного законодавства про судову експертизу.

Судова експертиза призначається судом (або залучається учасником справи), в процесі розгляду господарської справи або під час підготовки до її розгляду. Питання, поставлені перед судовим експертом, визначаються судом, а пропозиції щодо питань можуть бути надані учасниками судового процесу у позовній заяві, у відзиві або у клопотанні. Питання формулюються у логічній послідовності та у відповідності до об'єктів експертизи та матеріалів справи таким чином, щоб виключити неоднозначне їх тлумачення та розуміння, чітко, змістовно та ясно.

В ухвалі про призначення судової експертизи, окрім питань, що ставляться на вирішення перед судовим експертом, також повинні зазначатися: обставини справи; підстави призначення судової експертизи; ініціатор її проведення; об'єкт експертного дослідження та його місцезнаходження; обов'язок надіслати копії експертного висновку сторонам справи; сторона, на яку покладається оплата витрат, виникла у зв'язку з проведенням судової експертизи та попередження судового експерта про кримінальну відповідальність, передбачену ст.ст. 384 і 385 Кримінального кодексу України (далі – КК) [1].

Також учасниками справи для проведення судової експертизи може бути запропонована конкретна експертна установа, судовий експерт або за доцільністю, фахівець з відповідних галузей знань. Перелік атестованих експертів, відповідно до Закон України «Про судову експертизу» [2] наведено в державному Реєстрі атестованих судових експертів, що веде Міністерство юстиції України.

До призначення судом проведення судової експертизи певній особі, попередньо повинні бути з'ясовані у сторін справи наявність відводів цій особі як судовому експертові, визначені законодавством. Експерт також може заявити самовідвід, якщо він: перебував або перебуває в службовій або іншій залежності від учасників справи; є членом сім'ї або близьким родичем сторони або інших учасників судового процесу; брав участь у цій чи іншій справі, за участю тією ж сторони (сторін) як свідок, експерт, спеціаліст та ін.; прямо чи побічно заінтересований у результаті розгляду справи; якщо є інші обставини, які викликають сумнів у неупередженості або об'єктивності судового експерта [1]. У випадку, коли експерт заявляє самовідвід з визначених обставин, відповідно до п. 3 ч. 1 ст.12 Закону про судову експертизу та статей 35, 37 ГПК, дана відмова від надання висновку не може тягти за собою наслідків, передбачених ст. 385 КК.

Господарським судом може бути призначена первинна, додаткова, повторна, комісійна чи комплексна експертиза. Первинна – це експертиза, під час якої вперше досліджуються об'єкти чи об'єкт. Якщо до справи долучено додаткові матеріали, які можуть слугувати вихідними даними по проведеній вперше експертизі, або у первинній експертизі виявлені неповнота чи неясність усунути які неможливо, шляхом виклика судового експерта до суду для роз'яснення своїх висновків, доречно призначити додаткову експертизу.

Висновок експерта є неповним, якщо об'єкти дослідження вивчені не в повній мірі або не надано повних відповідей на поставлені перед судовим експертом запитання. Неясним вважається висновок експерта, якщо він носить неконкретний характер, нечітко сформульовані відповіді, що несуть неоднозначний характер. Додаткова експертиза, як правило призначається виконавцю первинної експертизи, на відміну від повторної експертизи, яка обов'язково доручається іншому експерту або експертам. У повторній експертизі повинен бути ідентичний первинній перелік питань та об'єктів

дослідження. Повторна експертиза може бути призначена з ініціативи суду або за письмовим клопотанням учасників процесу, якщо доведено, що висновок за результатами проведення первинної експертизи є необґрунтованим, суперечить матеріалам справи, викликає сумнів у правильності, при виявлених істотних порушеннях норм або методології проведення експертизи або розходженнях у декількох висновках експертів.

З метою прискорення виконання багато об'єктної експертизи судом може призначатися експертна комісія із двох або більше експертів одної експертної спеціальності, результатом роботи якої буде висновок експерта за результатом проведення комісійної експертизи. Комісія може бути утворена з експертів однієї експертної установи, або різних або фахівцями, що не являються судовими експертами державних спеціалізованих установ, але отримали кваліфікацію судового експерта, відповідно до закону [2].

Також господарським судом може призначатися комплексна експертиза, якщо для вирішення спільних запитань, необхідно залучити експертів різних галузей спеціальних знань або різних напрямів у межах однієї галузі.

Наприклад, при поділі в натурі будівлі та відповідної земельної ділянки під будівлю, необхідно провести комплексну будівельно-технічну та земельнотехнічну експертизу із залученням судових експертів з експертних спеціальностей 10.6 «Дослідження об'єктів нерухомості, будівельних матеріалів, конструкцій та відповідних документів» та 10.7 «Розподіл земель та визначення порядку користування земельними ділянками», відповідно.

За необхідності, в усному чи письмовому роз'ясненні даного висновку, господарський суд викликає судового експерта на судове засідання, зобов'язавши його відповісти на запитання сторін у справі чи питання суду, щодо складеного експертом висновку.

Отже, процес призначення судової експертизи в господарському процесі має свої особливості, які пов'язані, насамперед, із галуззю господарського права та особливостями господарського судочинства.

Список використаних джерел:

1. Господарський процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 6, ст. 56.
2. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 28, ст. 233.
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 131.
4. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012 р. № 1950/5). Офіційний вісник України. 2013. № 3. С. 297.